

AGRO KIMYO HIMOYA ISSN 2181-8150

VA O'SIMLIKLAR KARANTINI

Илмий-амалий журнал

№6. 2020

Пуштиранг помидор нав намуналарининг морфобиологик тавсифи,
2018-2019 йй.

2-жадвал "Шиде", "NP-7", "Ляна розовая",

"Новичок розовый", "NA-17" намуналарида кузатилди. Ушбу нав намуналарида умумий ҳосилдорлик 33,2-41,2 т/га ни ташкил этди ва бу қийсий навга нисбатан 16,9-45,0% га кўп демақдир.

Қуруқ субтропик шароитда хўжалик муҳим белгиларни ўзида мужассамлаштирган помидорнинг пуштиранг нав намуналари ажратилмади.

Шундай қилиб, тадқиқотлар натижасида ўсув даврининг давомийлиги, ўсимлик баландлиги, мева вазни ва ҳосилдорлиги турлича бўлган нав ва дурагайлар ажратилди. Ажратилган нав намуналари Ўзбекистон жанубида пуштиранг помидорнинг янги нав ва дурагайларини яратишда қимматли бошланғич манба бўлиб хизмат қилади.

М.Х.АРАМОВ,

ТошДАУ Термиз филиали,

Ж.Ш.ТЎРАҚУЛОВ,

СПЕЕВКТИ,

Б.ТАЛМАТОВ,

Термиз давлат университети.

Нав ва дурагайлар	Умумий ҳосилдорлик, т/га	Қийсий навга нисбатан, %	Ўсимлик баландлиги, см	Мева вазни, г	Мева шакли
Севара, ст	28,4	100	44	57	Юмалоқ
Местный розовый 1	31,8	112,0	109	75	Юмалоқ
Местный розовый 2	36,9	127,7	86	89	Юмалоқ
Местный розовый 3	34,0	117,6	92	87	Юраксимон
Г.Румяный мужичок	31,7	111,6	67	103	Юмалоқ
Г.Малиновые яблочки	28,7	101,0	69	54	Юмалоқ
Г.Hybrid (розовый)	31,7	111,6	79	120	Юмалоқ
Г.Шкля	41,2	145,0	85	120	Юмалоқ
NP-7	35,0	123,2	102	85	Юмалоқ
A-17	33,2	116,9	64	132	Юмалоқ
NC-10	31,3	110,2	81	107	Юмалоқ
E-50	34,0	119,7	68	147	Юмалоқ
Ляна розовая	36,2	127,5	51	54	Овалсимон
Лотос	28,8	101,4	40	73	Юмалоқ
Г.Розовая Андромеда	28,7	101,0	71	56	Овалсимон
Г.Розовый десертный	27,7	97,5	76	92	Юмалоқ
Столыпин	31,0	109,2	60	79	Овалсимон
Розовый 484	26,1	91,9	65	118	Юмалоқ
Розовый 483	31,7	111,6	75	86	Юмалоқ
Розовый 482	26,1	91,9	77	183	Юмалоқ
Лавонка	31,9	112,3	56	58	Юмалоқ
Розовый новичок	34,3	120,8	84	78	Юмалоқ
NA-17	36,6	128,9	67	123	Юмалоқ

Ўрганилган навлар мевасининг шаклига қараб 3 гуруҳга ажратилди:

1. Мева шакли юмалоқ: "Севара", "Местный розовый 1", "Местный розовый 2", Г, "Румяный мужичок", Г, "Малиновые яблочки", Г, "Шиде" ва шу каби 19 та навлар;

2. Мева шакли юраксимон бўлган "Местный розовый 3" нави;

3. Мева шакли узунчоқ бўлган "Ляна розовая", "Столыпин", Г, "Розовая Андромеда" навлари.

Қийсий навга нисбатан энг юқори ҳосилдорлик "А-17", "Е-50", "Местный розовый 2", "Местный розовый 3", Г,

АДАБИЁТЛАР:

1. Огнев В.В., Ильясов В.В. Селекция розовоплодных сортов и гибридов томата для условий юга России. В сб.: Селекция и семеноводство овощных культур. Вып.42 2009. –С. 95-99.

2. Методические указания по изучению и поддержанию мировой коллекции овощных пасленовых культур (томаты, перцы, баклажаны). – Л. – ВИР. – 1977. – 23 с.

3. Руководство по апробации овощных культур и кормовых корнеплодов. Л.,1982. –С. 10-17

УЎТ: 632.936.2

ТАДҚИҚОТ НАТИЖАЛАРИ

ЗАРАРЛИ ОРГАНИЗМЛАР РИВОЖЛАНИШИНИНГ МОНИТОРИНГИНИ ГЕОАХБОРОТ ТИЗИМЛАРИ ЁРДАМИДА ТАШКИЛ ҚИЛИШ ЙЎЛЛАРИ

Аннотация: рассмотрены пути и принципы создания геоинформационных систем (ГИС) мониторинга развития вредных организмов. Приведены примеры их применения в сельскохозяйственном и лесохозяйственном производствах.

Ключевые слова: геоинформационные системы, экологический и фитосанитарный мониторинг, автоматизированная система прогнозирования.

Маълумки, дунёнинг кўплаб мамлакатлари ишлаб чиқаришнинг барча соҳаларида, шу жумладан қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришида геоахборот тизимларидан (ГАТ) фойдаланиб келмоқдалар. ГАТ технологияларининг ривожланиши ва уларни қишлоқ хўжалиги, шу жумладан ўсимликларни ҳимоя қилиш ишлаб чиқаришида қўлланилиши катта ҳажмдаги маълумотлардан фойдаланишни осонлаштириши

билан изоҳланади. Юқоридагилардан келиб чиқиб, қуйида ГАТ технологияларини ўсимликлар зарарли организмлардан ҳимоя қилишда қўллаш имкониятлари ва йўллари тўғрисидаги маълумотлар келтирилади.

Шу ўринда шунини таъкидлаш лозимки, ГАТ технологияларига номдош бўлган географик ахборотлар тизими ҳам мавжуд бўлиб, уларни бир биридан фарқлаш лозим бўлади.

ГАТ технологиялари ишлаб чиқаришнинг барча соҳалари учун керакли бўладиган маълумотларни йиғиш, сақлаш, таҳлил қилиш ва қарорлар қабул қилишда фойдаланилади. ГАТ технологиялари ГАТ га нисбатан кенг имкониятларга эга бўлиб, ўсимликларнинг зарарли организмлари ривожланишининг мониторингини олиб боришда фойдаланиш имконини беради. Шундай қилиб, ГАТ технологиялари ёрдамида экологик мониторинг (ЭМ), ўсимликларнинг фитосанитар ҳолатининг мониторингини (фитомониторинг-ФМ) ташхил қилиш, соҳанинг ахборот таъминотини яратиш, ўсимликларни зараркунанда ва касалликлардан ҳимоя қилишда оптимал қарорлар қабул қилиш, экологик вазиятни ҳисобга олган ҳолда зарарли организмлар келтирадиган зарарнинг олдини олиш (камайтириш) ва иқтисодий жиҳатдан баҳолаш имкониятлари юзага келади.

Ўсимликларни зарарли организмлардан ҳимоялаш давлат аҳамиятига эга бўлган муҳим муаммолардан биридир. Шу билан бирга, бир томондан, қишлоқ хўжалик экинлари зараркунандалари, касалликлари ва бегона ўтлари ҳолати тўғрисидаги объектив маълумотлар ва иккинчи томондан атроф муҳит ва унинг ўзгариши омилларисиз ҳимоя чораларини амалиётта тадбиқ этиш имконияти йўқлиги яққол намоён бўлди. Шунинг учун қишлоқ хўжалик экинлари ва атроф муҳитнинг зарарли организмлари ривожланиши, тарқалиши ва зарарининг ЭМтизимини замонавий ахборот технологияларини қўллаган ҳолда яратиш зарурияти юзага келди. Илмий ва ташкилий жиҳатдан бу масала жуда мураккаб бўлиб, турли билимлар соҳаси мутахассисларини жалб этишни талаб этади. Бу эса ўз навбатида зарарли организмлар ҳолатини баҳолаш ва уларнинг ўзгариш омиллари бўйича тадқиқот-чиқардан олинган натижаларни юёслаш ва умумлаштириш, зарурий тушунчалар, атамаларни бир тизимга келтиришни тақозо этади. Аммо ҳозирги кунгача мониторингнинг умум қабул қилинган усуллари, ягона дастури ва услубиёти мавжуд эмас. Шунинг учун ушбу рисолада зарарли организмлар ривожланишининг ЭМ ни яратиш ва ташхиллаштириш масалалари кўриб чиқилади.

Экологик мониторинг – бу табиий ва антропоген омиллар таъсирида дарахтзорлар ҳолати ўзгаришини кузатиш, баҳолаш ва прогноз қилишнинг мажмуали тизимидир. Мониторингнинг бутун тизими даражалар ва бўлимларга ажратилган. Маълумотларни умумлаштириш миқдоси бўйича экологик мониторинг даражалари – глобал, минтақавий ва маҳаллий гуруҳларига бўлинади. ЭМ бўлимлари кузатиш ва баҳолаш ўлчамлари ва усулларининг ўзига хос хусусиятлари орқали аниқланади ва биологик, экологик ва иқтисодий қисимларга ажралади. Бизнинг фикримизча, бундай горизонтал ва вертикал бўлиш ЭМ нинг бутун тизимини ўз ичига тўлиқ қамраб олади.

Мониторингнинг асосий вазифаси ўсимликларни ҳимоя қилиш бўйича қарорларни қабул қилиш учун ягона асос сифатида глобал, минтақавий ва маҳаллий миқёсларда атроф муҳитнинг биологик, экологик ва иқтисодий ўлчамлари ўзгариши тўғрисидаги объектив маълумотларни олишдан иборатдир.

ЭМ нинг дастлабки ташкилий ва функционал нуқтаси “кузатувчиларнинг” минтақавий жойларидир. Ушбу “кузатувчилар” экинлар ва дарахтзорлар ҳолатини баҳолаб бориш билан бирга қишлоқ хўжалик экинлари стационар ва экин майдонларида кузатишлар олиб борадилар. Вилоят ўсимликларни ҳимоя қилиш марказлари мутахассислари “кузатувчилардан” келиб тушган маълумотларни умумлаштиради ва ўз минтақаси ҳудудидаги муҳит ҳолатини баҳолайди, ҳамда барча минтақалардан келиб тушган маълумотларни мониторинг марказига узатади. Ушбу маълумотлар асосида Республика ҳудудида юзага келган ҳолат баҳоланади. Шундай қилиб,

“кузатувчилар” мониторингнинг асосий тезкор бўғинидир. Вилоят ўсимликларни ҳимоя қилиш марказлари мутахассислари мониторинг погонасининг юқориқроқ бўғини бўлиб, маълумотларнинг умумлаштирилиши ва узатилиши учун масъулдирлар.

Ўсимликларни ҳимоялаш бўйича чора-тадбирларни режалаштириш экинларнинг фитосанитар ҳолатини, зарарли, фойдали ҳашоратлар табиий популяцияси шаклланиши шароитларини ҳисобга олишга асосланади. Ҳимоялаш чора – тадбирларини ўтказиш қишлоқ хўжалик экинларини етиштиришнинг агротехник таъминоти билан ҳамбарчас боғлиқ. Ўсимликларни ҳимоялаш тизимини оқилона қўллаш учун ҳар бир хўжалик, туман, вилоят ва бутун Республика бўйича жорий ва кўп йиллик ўсимликларни ҳимоя қилиш режалари тузилади. Ўсимликларни ҳимоя қилиш бўйича жорий ва истиқболли режалар Республиканинг ҳар бир минтақасида фитосанитар ҳолат ўзгариши прогнозлари асосида ишлаб чиқилади.

Режаларда маълум агроклим ва тупроқ минтақаларига мувофиқ ҳолда ўсимликларни ҳимоя қилишнинг мажмуали тизими баён этилади. У ўз ичига агротехник, биологик, кимёвий ва ташкилий – хўжалик чора – тадбирларни қамраб олади. Ташкилий – хўжалик чора – тадбирлари иш турларининг рўйхати, уларни амалга оширишнинг усули, жойи ва вақтини, меҳнатни ташхил этиш шакли ва иш жараёнларини кўзда тутган тадбирлар кетма-кетлиги ва технологиясидан иборатдир.

Тизимнинг агротехник асосини эса тупроққа ишлов бериш, етиштирилаётган экинлар майдонларини қулай тузилмаси билан алмашлаб экишни жорий этиш, ўғитлар, ўсимликларни зараркунандалар ва касалликлардан ҳимоялашнинг кимёвий ва биологик воситаларини қўллаш бўйича чора – тадбирлар ташкил этади.

Қишлоқ хўжалиги экинларини етиштиришда ФМ асосларини яратиш ва уларни жорий этиш муҳимдир. ФМ нинг асосий вазифаларидан бири экинлар ҳолатини билгиш ва таҳлил қилишдан, ривожланишдан четлашши (орқадга қолиш) сабабларини аниқлашдан иборат. Бундай маълумотларни ўз вақтида олиш экинларни етиштириш технологиясига аниқлик ва ўзгартариш киритиш, маълум бир омиллар акс таъсирини аниқлаш ва экинлар ривожланишига оптимал шароит яратиш имконини беради. Бу ишларни эса автоматлаштирилган компьютер тизимларисиз амалга ошириб бўлмайди.

Компьютерлар ёрдамида жорий этишга мўлжалланган мулоқот тизими Ўсимликларни ҳимоя қилиш ИТИ да ишлаб чиқилган бўлиб, у пахта, галпа ва бошқа экинларнинг ҳолатини ФМ ни олиб бориш, унинг асосий зараркунанда ва касалликлари пайдо бўлиш вақтини аниқлашни автоматлаштиришга ва ўтказиладиган ҳимоя чораларини марказдан туриб назорат қилишга мўлжалланган [1,2].

Ўсимликларни зарарли организмлардан ҳимоя қилишнинг илмий асосланган уйғунлаштирилган кураш мажмуаси агротехник, биологик, кимёвий, ўрмон хўжалик тадбирлари ва бошқа давр талабига жавоб бера оладиган кураш усулларининг йиғиндиси бўлиб, илмий асосланган зарарли организмларни идора қила оладиган, табиий кушандаларни ва табиат мусаффолигини сақлай оладиган чора ва тадбирларни ўз ичига олади ва сифатли ҳосил етиштириш имконини беради. Буларнинг барчаси зараркунанда ва касалликлар ривожланиши прогнозларига асосланган бўлиши керак. Бу эса ўз навбатида қишлоқ хўжалиги экинлари зарарли организмлари ривожланиши ва тарқалишининг узоқ ва қисқа муддатли прогнозларини ишлаб чиқишни, бу прогнозларни ўз вақтида виллоятларга етказиш ва улар асосида ўтказиладиган ҳимоя ишларини

режалаштиришни ва улар назоратини олиб боришни тақозо этади. Бу ишларни эса автоматлаштирилган прогнозлаш ва ахборот тизимларисиз амалга ошириб бўлмайди.

Қишлоқ хўжалиги экинларини зарарловчи зараркунанда ва касалликлар ривожланишини ўз вақтида аниқлаш уларга қарши ўтказиладиган химоя тадбирларининг самарасини оширади. Экин майдонларида зараркунанда ва касалликларни тарқалиши ва ўсимликда ривожланаётган ҳолатида ақда ҳулоса қилиш, тадбирларни режалаштиришда қатор қийинчиликларни тугдираётгани режалаштиришни автоматлаштирилган усулларини ишлаб чиқишни тақозо этади.

Игна баргли ва манзарали (Leguminosae) оиласига мансуб дарахтларни зараркунандадан химоя қилишда уларнинг фитомониторингини олиб бориш, асосий зараркунанда ва касалликларини пайдо бўлиш вақтини аниқлашни автоматлаштиришга ва ўтказиладиган химоя чораларини марказдан туриб назорат қилишга мўлжалланган. Шу мақсадда 2018-2019 йилларда ўтказилган тажрибаларда игна баргли ва манзарали дарахтларни зараркунанда ва касалликлардан химоя қилишда улар ривожланишининг фазаларида фойдали ҳароратлар йиғиндиси (ФХЙ) ҳисоблаб борилган. Игна баргли ва манзарали дарахтларнинг зараркунандалари ҳолати ҳар 7 кунда фенологик кузатишлар натижасида аниқлаб борилди.

Булардан ташқари игна баргли ва манзарали манзарали (Leguminosae) оиласига мансуб дарахтларни зараркунандадан химоя қилишда уларнинг ривожланиш ҳолатини назорат қилиб бориш ҳам муҳим аҳамиятга эга. Шу сабабли ушбу муддатларни назорат қилиш алгоритми ишлаб чиқилган бўлиб, ФХЙ га қараб ушбу муддатларни аввалдан билиб

туриш имконини беради [4]. Ушбу муддатларни аниқлашнинг алгоритми ва унинг асосида тузилган компьютер дастури ишлаб чиқилган бўлиб, унинг ёрдамида республиканинг турли минтақаларида (Тошкент ва Андижон вилояти ўрмончилик хўжаликларида) игна баргли ва манзарали дарахтларни зараркунанда ва касалликлардан химоя қилишда уларнинг ривожланиш муддатлари ва уларга қарши кураш ўтказишнинг оптимал муддатлари аниқланди. Ҳозирги вақтда фойдаланилаётган мониторинг усуллари ва зараркунандалар сонини ҳисобга олиш услублари (зараркунандалар пайдо бўлиш муддатларини фойдали ҳароратлар йиғиндисига қараб аниқлаш, феромонли, ёруғлик ва бошқа тутқичлардан фойдаланиш кабилар) жуда кўп меҳнат талаб қилади. Шундай бўлсада улардан олинган маълумотлар ёрдамида зараркунанда-ларнинг ҳолатини аниқлаш ва уларга қарши кураш ўтказиш бўйича оптимал қарорлар қабул қилиш имконияти жуда ҳам паст даражада.

Ҳулоса шунки, игна баргли дарахтлар зараркунандалари ривожланиш мониторингини олиб боришда феромон тутқичлар маълумотларидан фойдаланиш ва улар сонини ўз вақтида аниқлаш зараркунандаларга қарши самарали кураш чораларини аввалдан режалаштириш имконини беради.

Х.К.ЯХЯЕВ,

к.х.ф.н., проф., лаборатория мудири,

З.Н.НАФАСОВ,

к.х.ф.ф.д, докторант,

Н.Ж.АЛЛАЯРОВ,

таълим докторанти,

Ўсимликларни химоя қилиш ИТИ.

АДАБИЁТЛАР:

1. Абдуллаева Х.З., Яхяев Х.К. Экологический мониторинг и прогноз основа защиты растений. // LAP LAMBERT Academic Publishing, -2020, Latvia Riga, -71 p.
2. Яхяев Х.К., Абдуллаева Х.З. Аграр соҳани ривожлантиришда ахборот технологиялари. // Андижон нашриёт-матбаа" М-ДЖ. 2016 й. -190 б.
3. Яхяев Х.К., Абдуллаева Х.З. Мониторинг развития и распространения вредителей сельскохозяйственных культур Узбекистана // Бюллетень науки и практики. Электрон. журн. 2018. Т. 4. № 4. С. 172-177. Режим доступа: <http://www.bulletennauki.com/yakhyaev-abdullaeva> (дата обращения 15.04.2018).
4. Яхяев Х.К., Нафасов З.Н. Игна баргли дарахтлар зараркунандалари ривожланишининг прогнозларини ишлаб чиқишнинг назарий асослари. // "Agrokimyohimoyavao'simliklar karantini" журналы. №5 – Тошкент., 2019. – Б. 22-24.

УЎТ: 633.11; 631.5

ТАДҚИҚОТ НАТИЖАЛАРИ

МУДДАТ ВА МЕЪЁР МЎЛ ҲОСИЛ ГАРОВИДИР

Аннотация: кузги бошоқли дон экинларида вақтинча, кузги буюдони экин билан боғлиқ агротехника тадбирларининг кечиктирилгани ҳосилдорликнинг кескин камийишига олиб келади. Мақаллада жанубий минтақалар шароитида кузги буюдони насларининг дон ҳосилига уруғларни экин муддат ва меъёрларининг таъсири таъриқ қилиниб, йўқотиладиган ҳосил сабаблари баён этилган.

Калит сўзлар: кузги буюдони, нав, муддат, меъёр, ҳосил, агротехника, тупроқ-иқлим, шароит.

Аннотация: несвоевременное выполнение агротехнических мероприятий при возделывании озимых зерновых, особенно связанных с сроками сева, приводит к резкому снижению урожайности. В статье проанализировано влияние сроков и норм сева сортов озимой пшеницы на урожайность зерна в условиях южных регионов и описаны причины потери урожая.

Ключевые слова: озимая пшеница, сорт, срок, норма, урожай, агротехника, почвенно-климатические условия.

Annotation: untimely implementation of agrotechnical measures in the cultivation of winter cereals, especially those related to the sowing time, leads to a sharp decrease in yield. The article analyzes the influence of the sowing dates and norms of winter wheat varieties on grain yield in the conditions of the southern regions and describes the reasons for the loss of yield.

Key words: winter wheat, variety, term, rate, yield, agricultural technology, soil and climatic conditions.

Республикамаида кузги юмшоқ буюдони навларини ҳудудлар бўйича тўғри жойлаштириш ва ҳар бир навнинг энчи имконият-

ларидан тўлиқ фойдаланиш, маълум тупроқ-иқлим шароити, мақбул муддат ва меъёрларда экин, сугориш ва ўғитлаш каби

М У Н Д А Р И Ж А

А.РАҲИМОВА, Ш.ЭСАНБАЕВ, Р.ЖУМАЕВ. Ўрмон биоценозида учрайдиган фитофаг зараркунадлар турлари	1
Х.КИМСАНБАЕВ, А.РАҲИМОВА, Р.ЖУМАЕВ. <i>Trichogramma dendrolimi</i> турининг систематикаси, биозологияси ва экстремал шароитга мослашувчанлиги	4
А.НУРБЕКОВ, Ш.АЗИЗОВ. Тупроқни ишлаш усуллари ва ular хусусиятларининг сояни такрорий экин сифатида этилатиришдаги иктисодий самарадорлиги	6
А.НУРБЕКОВ, Ш.АЗИЗОВ. Тошкент вилоятининг ўтлоқи бўз тупроқлари шароитида тупроққа ишлов беришнинг кузги бугдой ҳосилдорлигига таъсири	8
Н.ИРНАЗАРОВ. Илгга суялган догда қолмайди	9
Б.МУҲАММАДНЕВ, Д.ҒЎЗИҚУЛОВ, С.УБАЙДУЛЛАЕВ. Қашқадарё вилояти, Қамали туманидаги доривор гарноқул - <i>Calendula Officinalis</i> L.нинг сўрувчи зараркунадлари ва уларга қарши ноанъанавий кураш усуллари	10
Б.МУҲАММАДНЕВ, Н.ХОСИЛОВА. Назматас ва унинг зараркунадларига қарши ўйғунлашган кураш	12
Х.КИМСАНБАЕВ, А.РУСТАМОВ. Сабзавот агробиоценозида <i>Arhididae</i> оиласи вакиллариининг сояни бошқаришда паразит-энтомофаглариининг ўрни	16
А.КОЖЕВНИКОВА. <i>Austroragalia Zachvatkini</i> Vrb. и её диагностика	18
М.ТАДЖИЕВА. Махсар заракунадаси ва унга қарши кураш	20
Р.МУМИНОВА, М.АБЛАЗОВА. Помидорнинг асосий сўрувчи зараркунадаси – занг қапасининг зарарлиги даражаси	21
Б.БОЛТАЕВ. Ғўзани зараркунадлардан ҳимоя қилишда мақбул усул ва муддатлар самараси	22
Н.ИРГАСHEVA, М.ТОЖИЕВА. Соя экиннда туганак узунбурунларга қарши уруғдорилайдиган препаратлар самараси	23
З.НОСИРОВА. Тут парвонасининг фенологик харитаси	24
А.АНОРБАЕВ, А.ХУДОЙҚУЛОВ, М.АБЛАЗОВА. Такрорий муддатда экинган картошканиинг тупрокости зараркунадлари тизлигини аниқлаш	26
Ф.МАМАДИЁРОВ, М.ҚУРБОНОВ, Л.ГАФУРОВА. Органик ўғитлар қўллаш ва дуккакли эканлар экиннинг кузги бугдой ҳосили ҳамда сифатига таъсири	27
С.УБАЙДУЛЛАЕВ. Тоқин унсирмон утум ва комсток куртларининг зараридан ҳимоя қилиш	31
Б.ХАЙИТОВ, М.АБДУЛЛАЕВ. Электрорезимвий фаллашган сув асосида катта мум кужин куртини турли хил озика муҳитида қўлайтириш	33
О.СУЛАЙМОНОВ, Б.СОБИРОВ. Замонавий препаратларни шарқ мевахўрига қарши қўллаш, самарадорлигини аниқлаш	36
Х.ЭРГАСHEVA. Мевали боғларда зараркунадлар сояни бошқаришда энтомофаглариининг аҳамияти	38
Ж.ХУДАЙҚУЛОВ. Биометрические показатели высокоурожайных, скороспелых сортов и образцов архаиса выбраванных из мирового генофонда	39
Б.МУРОДОВ, Х.КИМСАНБАЕВ, Ж.ЯХЁЕВ. Карантин зараркунад - калифорния калкандори (<i>Quadraspidioti argentiosus</i> comati)га қарши карантин тадбирлари	42
А.ҲАСАНОВ, Ш.МАХМУДОВА. Бодошнинг асосий зараркунадлари ва уларнинг миқдорини бошқариш усуллари	44
Ш.МАХМУДОВА. Мош экиннда ғўзи тундламига қарши кимёвий воситаларининг самарадорлиги	47
О.СУЛАЙМОНОВ, А.ҒОФУРОВ, Б.СОБИРОВ. Данақ мевали боғларда шарқ мевахўрининг (<i>Grapholisha molesta</i> busck) биозологияси, зарар келтириш даражаси ва унга қарши кураш тадбирлари	48
Р.ТЕЛЛЯЕВ, У.БОБАТОВА. Тритикале - истиқболли донли экин	50
Ш.ЭСАНБОЕВ, Ф.ЯКУБОВ. Қайрағоч, терак ва тод барглариининг зараркунадлари	52
Н.БАХРОМОВА, Д.ФАЙЗУЛЛАЕВА. Қисқа навбатли алмашлаб экин тизимида такрорий ва оралик экинларининг тупроқда қолдирган азот ва нитри қолдиқлари миқдори	53
Ф.БОЙЖИГИТОВ. Влияние вспашки и обрезки деревьев на заболеваемость косточковых плодовых культур	54
О.АМАНОВ, А.ШОЙМУРАДОВ. Каттих бугдой ўсиш-ривожланишига озиқлаштириш ва сугоришнинг таъсири	55
Д.ТУРДИЕВА, А.САФАРОВ, А.ШЕРИМБЕТОВ, Б.ҲАСАНОВ. <i>Fusarium</i> туркуми турларини аниқлаш	57
Ф.ЖАБАРОВ. Ўғитларни турли меъёр ва чуқурликда қўллашнинг кузги бугдой дон шивашмонлигига таъсири	61
М.ЮСУПОВА, А.МУСАЕВ, У.БАХОДИРОВ, А.АБИДОВ. Озука старли бўлсин десантга	63
Н.ТУФЛИЕВ, З.ХОЛМИРЗАЕВ. Гилосда олча шиллик арракалинининг зарари ва унинг биозологияси	64
А.САТТАРОВ. Тупроқда учровчи ризосфера бактериялари ва уларнинг ўзига хос хусусиятлари	66
Ш.ЗОКИРОВ. Булғор қалампирини трипсдан ҳимоя қилиш	67
М.САГДИЕВ, А.ОМОНЛИКОВ, А.ШАРИПОВ. Ўсишнинг бошқарувчи препаратлардан натрий гумматни оқбош қарамга қўллаш самарадорлиги	69
Ж.ИРНАЗАРОВ, Ф.АБДУЛЛАЕВ, Т.ХОЛМУМИНОВ. Қишлоқ хўжалиги эканлари интродукция этилган намуналарининг карантин назорати ва бирламчи баҳолаш	71
Д.ЖУРАЕВ, Н.ҚАЮМОВ. Бугдойнинг сариқ касаллигига чидамлигини баҳолаш ва тақлаш	73

"AGRO KIMYO HIMOYA VA O'SIMLIKLAR KARANTINI"

Илмий-амалий журнал

ЛОЙИHA РАҚБАРИ ВА ТАШАББУСНОНИ

"O'ZAGROKIMYO HIMOYA"
акциядорлик жамияти

МУАССАС

"Davlat kimyo komissiyasi ishchi
organi" муассасаси

БОШ ДИРЕКТОР

Интизор
БОҚИЕВА

БОШ МУХАРРИР

Абдунаби
АЛИҚУЛОВ

МУСАВВИ ҚОШИВ

Бекқул
ЭГАМҚУЛОВ

ДИЗАЙНЕР

Улуғбек
МАМАЖОНОВ

Журнал Ўзбекистон Матбуот ва
ахборот агентлигида 2017 йил 26 майда
0560-рўқам билан рўйхатга олинган.
Ўзбекистон Республикаси Олий аттес-
тация комиссияси Раёсатининг 2017
йил 30 мартдаги №239/5-сонли қарори
билан қишлоқ хўжалик фанлари
бўйича илмий журналлар рўйхатига
қўрилган.

Босмаҳонага топширилди
19.12.2020 йил.
Босишга рухсат этилди:
19.12.2020 йил.

Офсет босма усулида босилди. Ҳажми 8
босма табоқ. Ўлчамлари 60x84 1/8.
Адади 500 нуска. Буюртма № 15.

«ИЛОЛ MEDIA» МЧЖ матбаа
бўлимида чоп этилди.
Корхона манзили: Тошкент шаҳри,
Учтепа тумани, Шараф ва Тўқимачи
кўчалари қесими.

Ю.САИМНАЗАРОВ, Д.НАЗАРОВА, С.ЮСУПОВ. Интенсив олма боғларида биометрик ўлчовларини олиб бориш	74
Р.ҚЎЗИЕВ, Ю.АБДУРАХМОНОВ, Ж.ҚЎЗИЕВ. Тупроқ унумдорлигини оспрецида алмаштириб экиш тизимининг аҳамияти	76
А.АНОРБАЕВ, У.МАШАРИПОВ. Acolestibes sarta табиий қушандаларининг тур таркиби ва учраш даражаси	79
Б.СУЛАЙМОНОВ, А.АНОРБАЕВ. Трихограмма турли популяцияларининг ўзаро биологик хўрсаткичларини таққослашиши	81
Д.ТУНГУШОВА, Д.ТУРАКУЛОВ. Бентонит лойқаси меъёрларининг гўза ҳосилдорлигига таъсири	84
А.АНАРБАЕВ, Р.МАРИПОВА. Саримсоқнинг фойдали хусусиятлари ва зар- аркувандаларига қарши кураш чоралари	85
К.ХАЙТОВА, М.АТАКОВ. Қишлоқ хўжалиги ер тонфаси мониторинг қилинганда самарали ва окислони фойдаланишига таъсири	87
М.САЙИТМУРОДОВА. Қисқа ротацияли алмаштириб экишда минерал ўғитларининг арпа, тарик уруғлари дала унумчанлигига таъсири ва кейинги таъсири	89
М.МҲМИНОВ, Д.ОБИДЖАНОВ. Қашқадарё шариотида олма боғларини гирдах қуясида химия қилиш усуллари	91
Г.ТУРДИЕВА. Биопрепарат для защиты фасоли от хлопковой совки	93
С.АБДУРАМАНОВА, О.ҚАХХОРОВА. Ёнгоқнинг истиқболли навларини in vitro шароитида културага кириштириши	95
Э.ХОЛЛИЕВ, Ж.АХМЕДОВ, Ж.ДЖАББОРОВ. Гўзанинг F ₂ дурагайлар авло- дида айрим хўжалик белгилари бўйича генетик боғлиқлигини ўрганиши (корре- ляция)	96
С.АБДУРАХМОНОВ, И.АБДУЛЛАЕВ, С.АБДУРАХМОНОВ. Кузги жаңдарқўчат қилинишини дон ҳосилдорлигига таъсири	98
Н.ТУРДИЕВА, Н.САЙФУЛЛАЕВА. Маккажухори майдонларида энг кўп учраб зарар келтирадиган галласимон бегона ўтлар тур миқдорлари ва уларнинг зарарлаш даражаси	100
С.УСМАНОВ, М.БЕГЖАНОВ, Ф.НУРЖОНОВ. Фарғона vodiёси зарарли чи- гирткаларининг тур таркиби	101
Б.АЛЛАШОВ, С.ҒИЁСОВИЧ, С.БОТИРОВ. Касалликлар ва зараркувандаларга чидамли "Ўзбекистон-83" навали хашаки завлағининг бирламчи уруғчилигини ташвиҳ этиши	103
Ж.ФАЙЗИЕВ, А.ФАРХОДОВ, А.МИРЗАЕВ. Минерал ўғитларнинг узумни уруғсиз навлари ҳосилдорлигига таъсири	104
Х.ХУРСАНОВ, Э.УМУРЗАКОВ. Гўза гуллами қурғиларини тамақдаги зарари ва узинг миқдорини бошқариши	106
Ф.ИСЛОМЛОВ, Н.НЕЪМАТОВ, А.ШОКИРОВ. Саримсоқнинг сирлари	107
М.АРАМОВ, Ж.ТЎРАҚУЛОВ, Б.АЛМАТОВ. Пуштиранг помидор нав ва дура- гайлари селекцияси учун бошланғич манба	110
Х.ЯХЯЕВ, З.НАФАСОВ, Н.АЛЛАЯРОВ. Зарарли организмлар ривожланишининг мониторингини геоахборот тизимлари ёрдамида ташвиҳ қилиш йўллари	112
О.АМАНОВ. Муддат ва меъёр мўл ҳосил гаровидир	114
З.АБДИКАЮМОВ, Д.ХАЛМИРЗАЕВ. Кучсиз ўсувчи пайвандатларда ўстирилган гилос ва олча даракхлари тох-шаббасига шакл бериш усулини ассимиляция зо- сиясинг ривожланишига таъсири	117
Б.СУЛАЙМОНОВ, М.РАШИДОВ. Иссиқхона ағчик қалампирининг зараркуван- далари миқдорини бошқаришида энтомофагларни қўллаш самарадорлиги	119
С.МАҲАММАДИЕВ, Ж.САТТАРОВ, Р.ХОЛМУРОДОВА, О.ИМОМҚЎЗИЕВ. Минерал ўғитларининг кузги бугдой дон сифати ва уни физик хўрсаткичларига таъсири	122
А.САТТАРОВ. Тупроқ микробиоценозининг тупроқ унумдорлигини сақлашдаги роли	124
Х.МҲЙДИНОВ, М.ТУРҒУНОВ, Қ.ЖҲРАЕВА, Ш.ДЕХҚОНОВА. Маъдани ўғит меъёрларининг кузги бугдойнинг кишлаш даражаси, босиқнинг таснифи, дон ҳамда сомон ҳосили миқдорларига таъсири	125